

Idurre

Ez zan Ondardi´ko alaba, jaiotzez.

Ez eta bere senarra be.

Bestalde, ez zan senarra itxasoetan ibilia, eta Idurre berbera ez zan itxastarren familiko.

Zek edo zeiñek ekarri ete zitun Ondardi´ra eta zetara? Giputxak ziran biak. Zumaia edo Aizarna ingurukoak. Ezkonbarriak zirala esaten zan emen etxea billatu eta sartu ziranean.

Itxas lantegi asko egozan, gai-ai aretan, Ondardi´n. Geiago be etorri ziran Gipuzko aldetik, ez arrantzale ta ez baserritar. Euren bizikera eta agerpenetatik, kale-baserritar lez ezagutzen zituen errian.

Itxas ontzi latengietan aukeran egoan lana. Baiña Idurre´ren senarra ez zan arotz, ez kalapetari. Istinkari deituten eutsen orduan azken zeregin onetakoei.

Ez ekian maillu, garlopa, mazeta, tronzerra, trintxa, eta abar, zelan erabili

Origaitik menditik ekarri eta killak egiteko erreka barrenetan eukiten zituen tantai luzeak urez asetzen, gero okertu ez eitezan, eta zeregin ori emon eutsen.

Basa, zikin eta lan zakarra zan.

Ez eban orretan denpora asko egin. Aspertu, gogaitu edo ta bere zeregiñagaz arduragabetu zan. Eta Ondardi´n geienak euki izan daben urteera billatu eban: arrantza bizibidea. Ez eban denpora asko egin orretan. Zuria zala esaten eben, alperra. Eta arrantzan, gaur baiño lengo denporetan askoz geiago, sendo lan egin bear izaten zan, arrantza berberetan baiño, txalopa arrantza tokietara edo kaletara eroan eta ekarten.

Eta Idurre´ren senarra, «giputxa», erritik aldendu egin zan, ez jakin nora. Ameriketara, esaten eben batzuk. Iñoiz arako ga rra erakutsi izan ebala, bere txalopako lagunaren artean. Besteak uste eben bere erri

ingurura joan zala, kale baserritarrei egokiago jagoken bizimodu batera. Dana dala, Idurre´k ez eutsan jarraitu, edo jarraitzeko biderik ez eutsan emon.

Alkarregaz bizi zirala seme-alabarik ez eutsen ezagutu. Eta alkarregaz bizi ziran denporak baiño geiago ziran Idurre loditzen asi zanean.

Andre ixil eta fiña zanetik, batzuk esaten eben, gizona ez eukala bastertuta; egiten zituala erbesterako urtenaldi batzuk, eta esanak esan jakingo ebala senarraren barri.

Gaiñera berak josten polito jakin eta lan ugari .egiñarren, Ondardi´n ez egoala, beste barik, ortatik biziteko eukerarik, esaten zan.

Baiña berak, Idurre´k, beretzako aiña ataraten eban, jakiña, orduak ordu sartuta, esaten eban lez egunarenak luzatu eta gauarenak kenduta.

Semea jaio zanean, senarraren aitatasuna gogoan euki eban eta ala bete eragin ortazko paperetan.

Denporak igaro-ala, asko ziran senarraren izateagaz keixatuten ziranak. Eta batzuk, betiko satorrak, semeak zenbat illebetera jaioten diran itaunak egiten zituenak.

Ondardi´n, errukia eta esku zabaltasuna ezagutzen ziran aiña igarten zan eskutuko gauzak jakin nai eta aizetara atarateko argalkeria be.

Bere antzeko emakume bat etorten zan iñoiz beregana lenengo denporetan, emakume laguntzak eskintzen. Egun bat edo bi egiten zitun beragaz, eta gero denporaldi baterako aldentu. Koñata zala esaten eben batzuk. Besteak ez zala senide, Idurre´k monjatzan egindako urte bakarretan ezagututako neska lagun bat zala. Edo ta andre laguna.

Biok ibiltan ziran alkarregaz emengo egunetan, eta iñori ez eutsan lagun onen ezaupiderik emon, gitxiago zeaztu.

Egia da, bestalde, Idurre´k ez ebala **berbaleiourik** emon errian bere jokabidearen ondorenez, eta beragaitik esaten ziranak irudimenezko edo oiñarri bagako zer-esanak etsiten zituen askok.

Bere lotsa eta itzala begiragarriago ziran, bestelako esanaldi eta mar-marrak baiño.

Txo

Mutillak, Idurre´ren semeak, ba eukan izena, -nai ta danak Txo lez ezagutu eta etxeko edo txalupako izen orregaz deitu. Esan dogu noiz jaio zan.

Sasoi aretako abadeak gurasoak baiño geiago agintzen eben, edo ori nai izaten eben, umeak jaio eta bataiatzera eroatean. Askok eurei lagaten eutsen, obetoen ekiela-ta, zeregin ori.

Baiña Idurre´k, eleizara eroan eben aita-ama besutakoei esan eutsen, berak Peru ipintea nai ebala. Peru eta Peru, ortik ez eban urteten eta ez eutsen beste izenik ipinten laga.

Esan be egin eutsen Ondardi lako errian laster asmatuko eutsela zerbait, eta izen orregaz asten zan abesti bat be ba egoala, ta leporatuko eutsela ortazko zerbait.

Idurre´k esaten eban, ia. «giputxa» deitura naiko ez ete eban izango.

Pentsatu lez, eleizara sartzean, Peru izena entzun ordurako, sakristauak laster gogoratu eutsen kantua: Peru gurea Londres´en. Eta irrika geitu be bai:

Peru gurea Londres´en...zingulun zangulun Maria.

Etxeratzean eta ori agertu, Idurre´k, min artu ezarren, zer-bait zirikatuta «neuk erakutsiko dautsat tentel areri bi ta lau zenbat diran» esan, eta ixildu zan.

Oiturazko da errietan, ume egin barriak, kaleratu baiño len, eleizan sartzea deritzan siniskera betetea.

Idurre bere umea eskuetan ebala, abadearen otoitzak amaitu eta sakristauari eskupekoa emoteko ordua eldu zanean, belarrira esan eutsan: Gure Peru au ez dakit Londres´era joango dan, baiña zu baiño zintzoago izan daiten aleginduko nazala oindixek diñotsut. Eta obeto egingo zenduke, geitu eutsan, kankak ondo ikasi eta agertzea, lotsagarri erabiltea baiño. Eta ba dakizu kantua? Ez ba dakizu be, gogoratu asierako lerro biak:

Peru gurea Londres´en zingulun larrak ekarten.

Zingulun larrak zer diran ez ba dakizu, kanpaia jote ordez, edo ta konjuroak jotearren garia emoten datorkizuzan baserritarrei galdetu ta orduntxe jakingo dozu.

Sakristaua ixildu zan eta andik aurrera ez eban, nai ta eleizan sarri ikusi, andre orreri berba erdikarik be belarriratzeko gogorik eukiten.

Peru amaren ondoan asi zan.

Oitura zarretan. Amaren bular eta amaren kantu samurretan.

Kalean ikusten ebanean, umetatik asi jakon Simon ederkaturak egiten, iñoiz etxerako arraintxuren bat emon eta orrelako ederkaturekin.

Mutil egiten etorrela be, Simon´ek ez eutsan eskolara joateko aurrerapenik emoten, bai ordez bere txalopa inguruan ikusten ebanean, gogo onez begiratu eta bestetan bere etxera deitu, eta arrantzale zar askok baiño obeto ekiazan bere ogibideko gauzak erakutsi. Orrela, oraindik mutil koskor, arrantzale asko zer erantzun jakin ez-da lagaten zitun egiten eutsezan itaunekaz. Ondo ikasi zitun berak amuen izenak, arraiñen berezitasunak eta ez-bardintasunak, arrain bakoitza zelako uretan, zenbat metrotara ibilten zan eta arrain bakoitzarentzat zelako aparixua, zelako luzerako tantza, zelako amua, ze karnata, zelako potxerak eta abar.

Eta txalopako egal, karel, saiets, atze ta aurre, kodaste, killa, tosta, txopa, bruzola, barenga, bietz utsunea, paelak eta abar. Bardin lanbas, tangarte, arlanka, ankillia, arpeue, karpiñe.

Edozein arrantzale sasoikok baiño obeto ekizan arraun edo erramu baten zatiak be. Arratau, esku, tanborta, txaplata, pala eta samia, zintzo eta zeatz bereiztuten ekiazan amar urte ordurako.

Ondardi´ren inguruko aitz-ertz eta mutur guztien izenak ekiazan, bai eta barru-une, sakoneta eta abarrenak be.

Txo eta Simon, obeto esanda, Simon eta Txo edo Peru, edo ta min labanak esaten eben lez, aita semiak, adiskide on lez ikusten ziran, bata jakin-min eta bestea erakusle nasai eta patxadatsu. .

Paulo

Nortasun bako gizona.

Ezetarako alegin bakoa. Ikasteko bapeza eta arduratzeko alperra.

Kezka bako, ta ortako giroan sartzeko gogo bako.

Iñoren kontu zikin eta eskutukoetan ibilten zaleago edo ortara makur eta jausiagp, beretik zerbait atara, sortu eta alegindu baiño.

Ume zale izaten dira arrantzaleak, edo beintzat ume sortzaille, baiña Paulo'k makal aitzakiz urtean itxasoan baiño etxeko edo sagardautegiko epeletan denpora geiago igaroarren, ez eban ortarako beta andirik euki. Andreak esaten ekian berari musuak emoteko baiño alperrago zala, ortantxe be -nekatu egiten zala-ta.

Itxasora joateari lagateko asmoa erabili eban urte luzetan. Baiña beste iñorako balio ez ebalako, an eutsi bear izan eutsan Kofradian mandatari baten aukera sortu arte.

Kaleko kontu batzaille zan, baiña ganorabako eta gatzik bakoak. Berdekeria ta zatarkeria ziran bere eskola, eta orrela, txalopetako arraiñak zaintzen edo eroaten Kofradiara joaten ziran andrak nekatuta eukazan bere zitalkeri eta lizunkeriekin.

Kofradiko serbitsari zan, eta zerbait zalakoan agertzen zan, baiña gizon alu eta barru-txikikotzat euken ezagutzen ebenak.

Irakurlea: Begoña Zerruela, Balmaseda